

FinELibin verkkoaineistojen lisensoinnin rakenteellinen kehittäminen

STKS:n Tietoaineistoseminaari 15.10.2010

Arja Tuuliniemi, FinELib

FinELib-konsortio ja palveluyksikkö

- Kansallinen konsortio
 - jäsenenä kaikki Suomen yliopistot, ammattikorkeakoulut ja yleiset kirjastot sekä n. 40 tutkimuslaitosta/erikoiskirjastoa
 - hankkii kansainvälisiä ja kotimaisia elektronisia aineistoja tutkimuksen, opetuksen ja oppimisen tueksi sekä edistää laadukkaan tiedon saantia ja käyttöä yhteiskunnassa
- FinELib-palveluyksikkö
 - neuvottelee ja allekirjoittaa keskitetysti konsortion jäsenille lisenssisopimuksia elektronisiin aineistoihin valtuutuksen perusteella

Lisensiointiperiaatteiden uudistaminen

- Mitä asioita toteuduttava, jotta syntyy lisenssisopimus
- Laatutakuu sopimuksille
- Päivitystarve
 - periaatteiden selkeyttäminen
 - vaaditaanko oikeita asioita
 - mitkä asiat riittävän tärkeitä ollakseen lis.periaatteita
- Soveltaminen
 - uudet aineistot
 - nykyiset aineistot: ei luovuta saavutetuista eduista, ehdon puuttuminen ei kaada sopimusta
 - periaatteisiin voi liittyä hyväksyttäviä rajoituksia

Esimerkkejä

Paikalliskäytön laajennus

- paikalliskäyttö kirjastossa => ehdoton
- lissenssin hankkineen organisaation tiloissa, ei vain kirjastossa => tärkeä

- Käyttö myös langattoman verkon kautta=> ehdoton
 - sopimuksesta riippuen joko kirjastossa tai laajemmin organisaation tiloissa

Tulostus ja tallennus

- Oikeus tulostaa/tallentaa kohtuullisessa määrin
=> ehdoton periaate
- kokotekstien tallennus lukulaitteille=> tärkeä

Lukemisesteiset

- Lukemisesteisten oikeus hyödyntää aineiston käytössä Braille-näyttöjä, äänisyntetisaattoreita ja muita sen kaltaisia apuvälineitä => ehdoton (jos palvelu yhteensopiva)

Aineiston näyttäminen (videotykillä)

- opetustilanteessa => ehdoton

Kurssipaketit

- linkitys tai dokumenttien tallennus elektronisena
=> ehdoton
- voi liittyä lisäehtoja: esim. opintopisteet,
hävitettävä kurssin lopussa, määrälliset
rajoitukset
- painettuna => ei lis.periaate

Tekstin louhinta (text mining)

- kokotekstiaineistoissa => tärkeä

Open access - rinnakkaisjulkaiseminen

- myyjän omistamat tieteelliset e-lehdet
 - tieteellisen artikkelin kirjoittanut auktorisoitu käyttäjä
 - rinnakkaistallentaminen oman organisaation julkaisuarkistoon
- ⇒tärkeä

Metadata

- Kokotekstiaineistot
 - Julkaisuarkistot, julkaisurekisterit
 - Primo Central Index
- => tärkeä

Hyvitykset

- pitkittyneistä käyttökatkoista => ehdoton
 - 1-4 vk.
- Poistuvasta aineistosta => ehdoton
 - raja yleensä 10% isoissa paketeissa, pienissä voidaan korvata jo yksikin lehti

Tilastot

- Per kuukausi, per tilaaja
 - poik. yleiset kirjastot maakuntatasolla
- Toimitettava min. 4 kertaa / vuosi => ehdoton
- kun kyseessä on uusi aineisto, voidaan myyjälle antaa pari vuotta aikaa saattaa tilastot konsortion vaatimalle tasolle
- COUNTER => tärkeä

Myyjän vastuu kolmansien osapuolten oikeuksien loukkaamisesta

- warranty ja indemnity => ehdoton
- ei hyväksytä määrällisiä rajoituksia korvausvastuulle (esim. sopimuksen arvo, vain tietyt vahingot) => ehdoton

Kirjastojen vastuu loppukäyttäjien toimista

- Kirjastolla velvollisuus
 - rajata käyttö
 - tiedottaa käyttöehdoista
 - puuttua väärinkäyttöksiin
- Kirjastolla ei valvontavelvollisuutta => ehdoton
- Ei vastuuta loppukäyttäjien toimista jos ei ole aiheuttanut väärinkäytöstä, avustanut siinä tai hiljaisesti hyväksynyt kiellettyä toimintaa => ehdoton

Pitkäaikaiskäyttö

- Tällä hetkellä pakollinen: primaariset e-lehdet, monografiat, ”pysyvät” hakuteokset
 - tyypillisesti mahdollinen lisenssin myyjän omistamissa lehdissä ja e-kirjoissa
- ⇒ kohteet määriteltävän selvemmin
- ⇒ joku e-muoto ehdoton

Hintaneuvottelut

- konsortioalennus
- painettujen lehtien peruuttaminen oltava sallittua
- site-hinnoittelu: 1 site= koko organisaatio

Sisäiset periaatteet

- ei lisensoida yksittäisiä lehtiä
- aineisto (jos relevantti) tarjottava kaikille sektoreille?
- minimikonsortio 4 tilaajaa
- lisensoidaan koko organisaatiolle
 - Raken vaikutus?
- kustannustenjakomalli

Rakenteellinen kehittäminen: pilotit

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistio 2009:26
liite 5: Verkkoaineistojen keskitetyn lisensioinnin uusien
toimintamallien kehittäminen

http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/Korkeakoulukirjastot_digitaaliseksi_palveluverkoksi.html?lang=fi

Rakenteellinen kehittäminen: pilotit

Kysely muutostarpeista kirjastoille > Kehittämiskohteet

- 1 Lisensiointi osaorganisaatioille (kampukset/tiedekunnat/schoolit, koulutusalat, tutkimusryhmät)
- 2 Organisaatorajat ylittävä aineistojen käyttö (tutkimusryhmät, opetus)
- 3 Maksullinen koulutus ulkomailla (kaupallinen käyttö)
- 4 Aikuiskoulutus (muut kuin avoin yo ja avoin amk)/Täydennyskoulutus
- 5 Yhteiskirjastot (yhteinen palvelun tuottaja)

Rakenteellinen kehittäminen: pilotit

Käynnissä olevat pilotit

- Turun yliopisto – osaorganisaatiopilotti
 - ent. Turun kauppakorkeakoulu
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu – osaorganisaatiopilotti
 - Musiikin koulutusohjelmia
- Vaasan kaupunginkirjasto – org.rajat ylittävä pilotti
 - peruskouluja

Rakenteellinen kehittäminen: pilotit

Alustavia kokemuksia

- Kaikki kustantajat eivät suostu lisensioimaan aineistoja osaorganisaatioille
- Pilotointi vaatii työpanosta sekä pilotoivalta jäsenorganisaatiolta että palveluyksiköltä
- Pilottien perusteella ei yleistettävää tietoa hintaedusta
 - Hinnoittelumallit, organisaation tilauksen luonne
- Pilottien onnistuminen edellyttää tiivistä yhteistyötä ja aktiivisuutta pilotoivassa organisaatiossa (kirjasto, it, koulut)

KIITOS!

<http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/finelib>
finelib@helsinki.fi